

ВИДАТНІ НАУКОВЦІ

ПРОФЕСОРУ ВІТАЛІЮ ТИМОФІЙОВИЧУ МАНЗЮКУ – 80

12 червня 2009 року відзначає своє 80-річчя відомий вчений, фахівець у галузі селекції, генетики і біотехнології рослин, доктор сільськогосподарських наук, лауреат премії НАНУ ім. В.Я. Юр'єва, заслужений діяч науки і техніки України, професор Віталій Тимофійович Манзюк.

Життєвий і творчий шлях цієї неординарної особистості є прикладом вірності і сумлінного служіння обраній справі та свідченням того, що наполеглива праця і концентрація зусиль на чітко визначеному напрямку досліджень здатні принести справді вагомий результат.

Наукова діяльність В.Т. Манзюка охоплює широке коло питань. Вони пов'язані з розвитком спеціальної генетики, теоретичних та методичних основ селекції ячменю, включаючи застосування методів експериментального мутагенезу і гаплоїдії для створення вихідного матеріалу, а також особливостей сортової агротехніки названої культури.

Народився В.Т. Манзюк 12 червня 1929 р. на станції Верховцево Дніпропетровської області в сім'ї вчителів. Після закінчення школи у 1947 р. вступив до Одеського сільськогосподарського інституту на факультет виноградарства і виноробства, а в 1948 р. перейшов на відділення селекції агрономічного факультету.

З 1952 р. доля В.Т. Манзюка назавжди пов'язана з Інститутом рослинництва ім. В.Я. Юр'єва (на той час Інститут генетики і селекції АН УРСР), куди він за рекомендацією вченої ради ОСГІ вступив до аспірантури. Його науковим керівником став академік В.Я. Юр'єв. Після закінчення аспірантури В.Т. Манзюк залишається в інституті на посаді молодшого наукового співробітника лабораторії генетики. У 1956 р. він успішно захистив кандидатську дисертацію, присвячену питанням генетики розвитку пшениці, а вже через рік зайняв посаду старшого наукового співробітника.

Велика працездатність, ерудиція і організаторські здібності молодого науковця не лишилися поза увагою керівництва інституту. У 1961 році В.Т. Манзюку запропонували очолити групу селекції ячменю,

а 1963 по 1979 рр. він обіймав посаду заступника директора з наукової роботи.

Це були роки плідної праці колективу лабораторії селекції і генетики ячменю та інституту в цілому. Свідченням цього є зростання посівних площ, зайнятих сортами ячменю Харківського селекційного центру до 9 млн. га. Під керівництвом В.Т. Манзюка було реалізовано програму створення сортів ярого ячменю методом гібридизації з використанням у схрещуваннях найбільш цінних форм вітчизняного і світового генофонду культури.

У ході виконання програми були удосконалені і розроблені методи добору, встановлено важливі закономірності успадкування основних господарсько цінних ознак. Велику увагу в цей період приділено удосконаленню і впровадженню в селекцію ячменю методів радіаційного і хімічного мутагенезу, які успішно використані для створення нових сортів ярого ячменю.

У 1973 р. В.Т. Манзюк захистив докторську дисертацію на тему „Селекція ярого ячменю у Східному Лісостепу України”.

Значні теоретичні здобутки втілено у подальшій селекційній роботі. Зокрема, впродовж 1971-2007 рр. під керівництвом і за участю В.Т. Манзюка створено 23 сорти ярого ячменю, які занесені до Реєстру сортів рослин України.

В.Т. Манзюк є ініціатором досліджень з удосконалення, розробки і використання в практичній селекції сучасних біотехнологічних методів експериментальної гаплоїдії: методу „бульбозум”, який ґрунтується на гібридизації культурного ячменю з ячменем бульбочковим, і культури пиляків *in vitro*. Результатами досліджень стала розробка технологій гаплоїдної індукції, які дозволяють створювати конкурентоспроможний з методами традиційної селекції вихідний матеріал у значно коротші строки, що сприяє істотному прискоренню селекційного процесу.

Творчій доробок ученого складає близько 300 наукових праць, присвячених різним аспектам селекції, генетики і біотехнології ячменю.

В.Т. Манзюк є фундатором наукової школи селекціонерів і генетиків ячменю, яка об'єднує 9 кандидатів сільськогосподарських наук за спеціальністю селекція і насінництво і 7 – за спеціальністю генетика. Усі вони працюють за фахом у провідних науково-дослідних установах чи вищих навчальних закладах сільськогосподарського профілю України і Російської Федерації.

Впродовж 18 років В.Т. Манзюк був заступником голови спеціалізованої вченої ради, а також неодноразово призначався головою Державної екзаменаційної комісії у Харківському національному аграрному університеті.

В.Т. Манзюк брав активну участь у громадській науковій діяльності. У 1971–1977 рр. він був заступником голови координаційної ради з селекції ячменю РЕВ і ВАСГНІЛ. З 1992 по 1998 р. В.Т. Манзюк очолював Раду з координації селекції зернових, зернобобових і круп'яних культур Лівобережжя України.

Значний внесок В.Т. Манзюка у створення і впровадження сортів ячменю та підготовку наукових кадрів відзначено премією ім. В.Я. Юр'єва НАНУ (1985), присвоєнням йому почесного звання заслуженого діяча науки і техніки України (1991) і нагородженням орденом „Знак Пошани” (1971), медалями „За доблесну працю” (1970), срібними й бронзовими медалями ВДНГ (1976, 1981, 1986, 1989), „Ветеран праці”, пам'ятною ювілейною медаллю М.І. Вавилова (1987).

Щиро вітаємо ювіляра з визначною датою у його житті, зичимо міцного здоров'я, творчого натхнення і довголіття.

Білинська О.В.,
кандидат біологічних наук,
старший науковий співробітник
лабораторії генетики і біотехнології
ІР ім. В.Я. Юр'єва УААН